

Wat groeit er langs de Wenumse beek?

Anders leren kijken

Leden van de KNNV zijn overal actief en doen mee aan allerlei activiteiten van verschillende afdelingen. Ieder nummer van *Natura* gaan we mee op pad tijdens zo'n activiteit en laten we zien wat onze leden drijft. Dit keer: de ijsvogelwerkgroep van afdeling Alkmaar-Den Helder.

Tekst & Foto's Paul van Bodengraven

Winterpostelein, vogelmuur, gewone veldbies, stinkende gouwe, het duizelt me een beetje deze middag. Ik weet nu heel veel namen van planten die langs de Wenumse Beek groeien, maar probeer het maar eens te onthouden. “Een Zwarte Els kun je herkennen aan het ingedeukte randje aan de top van het blad.” Marchien van Looij is een wandelende encyclopedie als het gaat om planten. “Met de paplepel ingegoten gekregen”, antwoord zij op mijn vraag hoe ze aan al die kennis komt. “Met mijn vader trokken we er vroeger altijd op uit. Hij heeft ons heel veel geleerd over verschillende planten en bomen. En natuurlijk kom ik ook nog steeds dingen tegen die ik niet kan thuis brengen. Dat is de uitdaging. Dan neem ik wat materiaal mee naar huis en ga verder determineren.”

Sprengen en Beken

Vandaag is Marchien de gids op een wandeling van de KNNV-werkgroep Sprengen en Beken van KNNV Apeldoorn. Een spreng is een (meestal gegraven) bron waar water uit de grond omhoog komt, de beek is de (meestal gegraven en verlegde) waterafvoer. Binnen de gemeente zijn in totaal achttien sprengbeken te vinden die elk uitstromen in de Apeldoornse Grift. Dat is een gegraven waterloop die van Ugchelen, dwars door de Apeldoornse binnenstad, naar Hattem tot aan de IJssel stroomt. Bij de meeste van de beken werd het water gebruikt als aandrijfkracht voor molens. Zo ook in Wenum, waar de molen nog altijd in gebruik is. Inmiddels is de waterkracht van de beken vooral een cultuurhistorisch interessant fenomeen. Natuurontwikkeling en -beheer van de beken en sprengen hebben nu de meeste aandacht. Het voorkomen van overstromingen als gevolg van klimaatverandering is een van de drijvende krachten achter het

herstelplan voor het stelsel van sprengbeken in de gemeente Apeldoorn. Door ze uit te graven en schoon te houden kan regenwater beter afgevoerd worden. Tegelijk wordt de natuur langs de beken hersteld.

Erop uit

“Een keer per maand trekken we er met geïnteresseerden op uit langs een van de beken”, vertelt Hans van Eekelen, coördinator van de werkgroep. “Leden en niet-leden van de werkgroep, iedereen is welkom. Per keer verschilt het thema. Dit keer hebben we Marchien gevraagd om ons wijzer te maken over de flora rond de beken. Nu het voorjaar is aangebroken, is er veel te zien.” Het doel van de werkgroep is het bestuderen van de ontwikkelingen op het gebied van de flora en fauna in en rond sprengbeken en het grondwatersysteem van de Veluwe als geheel. Inventarisatie en kennisontwikkeling en gezelligheid zijn de hoofddoelen van de

activiteiten. Regelmatig lopen er leden van andere werkgroepen (insecten, paddenstoelen, vogels en planten) mee.

Ik heb geluk. Vandaag vindt het speurende oog van Miep Verwoerd, die Marchien vergezelt op haar inventarisatierondes, klimopwaterranonkel (*Ranunculus hederaceus*), een plant die als 'matig afnemend' op de rode lijst staat. Een bijzondere vondst, die met veel enthousiasme wordt bekeken door de groepsleden.

Beekprik

En het mag gezegd worden, deze zijstroom van de beek, aangelegd als vistrap rond de molen in Wenum, is een prachtplek. Deze vistrap is aangelegd om vooral de beekprik (*Lampetra planerite*) te helpen overleven.

Beekprikken zijn nog maar op een paar plaatsen in Nederland te vinden, waaronder hier op de oostelijke Veluwe. Sinds natuurbeheer en –bescherming van het bekenstelsel de aandacht hebben gekregen, is er veel gebeurd om de beekprik te beschermen. Zo is een groot stuk verontreinigde grond langs de beek, een voormalig bedrijfsterrein, gesaneerd. Mede dankzij een langdurige lobby van de KNNV-afdeling. Er zijn vistrappen aangelegd en nieuwe bomen aangeplant. En om mensen de gelegenheid te geven te genieten van al het moois, is voor wandelaars het Kopermolenpad aangelegd, een 13 kilometer lang klompenpad in het stroomgebied van de Wenumse Beek. Ook hier was de KNNV-afdeling nauw betrokken.

Weten wat je ziet

Marchien roept de groep, die inmiddels is uitgewaaid langs de beek, weer bij elkaar. "Dit is gewone veldbies, mijn lievelingsplantje van dit seizoen. Vanwege

Machien geeft uitleg.

de bijzondere kleurstelling en de fragiele bloemetjes. Je zou er zo aan voorbij lopen, maar het is erg mooi als je er goed naar kijkt." En passant krijg ik een spoedcursus kijken-met-een-loep en ontdek ik de harige blaadjes van dit bijzondere plantje, dat mij als geïnteresseerde leek inderdaad nooit eerder is opgevallen. En aan de reacties van mijn mede-wandelaars merk ik dat er genoeg niet-leken zijn die dit ook nog niet wisten.

Dat is misschien wel het leukste van zo'n middag meelopen, naast het aangename gezelschap. Je ziet veel meer, als je weet wat je kunt zien of vinden. Het meest onopvallende plantje kan iets bijzonders zijn en deskundig gezelschap vertelt je waar je op moet letten. Niet belerend, maar juist met aanstekelijk enthousiasme. Ik word echt niet 1-2-3 een botanist. Maar ik kijk bij mijn volgende wandeling wel weer anders rond! ■

Boek Sprengen & Beken in Apeldoorn

Wil je meer weten over de sprengen en beken in Apeldoorn? Waar liggen de sprengkoppen en waar stroomt al dat water naar toe? Wat is hun geschiedenis en doel? Het boek *De Apeldoornse Grift en haar stroomgebied* is begin juni verschenen. Daarin worden de Apeldoornse Grift en de achttien sprengenbeken van dat stroomgebied uitgebreid beschreven, vergezeld van kaartmateriaal. Daarnaast zijn ook nog alle andere beken in de gemeente Apeldoorn die in het kanaal of de IJssel uitkomen kort beschreven. De auteurs Theo Kuipers, Henk Weltje en Hans van Eekelen zijn alle drie lid van de werkgroep Sprengen en Beken van de KNNV-afdeling Apeldoorn. In totaal zijn er duizend boeken gedrukt. Voor de vormgeving en drukkosten is via crowd-funding geld ingezameld. Wil je meer weten, of het boek bestellen? Kijk dan op www.knnv.nl/afdeling-apeldoorn/werkgroep-sprengen-en-beken

Gewone dotterbloem.

Gewone veldbies.

Ieder nummer van *Natura* gaan we mee met een KNNV-activiteit. We maken een keuze uit de agenda die te vinden is op www.knnv.nl/agenda. Staan de activiteiten van uw afdeling daar ook al in?